

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“
в направление 2.1. Филология (Славянски езици – чешки език)
обявен в ДВ, бр. 44 от 29.05.2018 г.

от доц. д-р Анжелина Христова Пенчева

Катедра „Славистика“, Филологически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

Кандидат: доц. д.ф.н. Маргарита Захаријева Младенова

Доц. д.ф.н. Маргарита Захаријева Младенова е единствен кандидат за обявения конкурс. С вече близо 40-годишния си път като изтъкнат учен в областта преди всичко на езиковедската бохемистика и славистика, но и в множество други научни области, и като преподавател по редица бохемистични дисциплини в СУ Св. „Климент Охридски“ и в други български и чуждестранни университети, с мащабната си и първокласна научна продукция кандидатката без съмнение покрива както изискванията на ЗРАСРБ, така и вътрешните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“ за заемане на академичната длъжност „професор“.

Професионалната кариера на доц. Младенова е рядък пример за целенасочен, последователен, всеотдаен и интегрален научен път. Почти веднага след като завършва висшето си образование по специалността Славянска филология, бохемистичен профил, кандидатката започва докторантура в катедра „Славянско езикознание“ в СУ под научното ръководство на проф. Светомир Иванчев, на тема „Кирило-методиевата традиция в чехословашката езикова област (до XV в.)“, защитена успешно през 1986 г. Междувременно е започнала и преподавателската си дейност, първоначално като хоноруван асистент, а впоследствие асистент, старши асистент и главен асистент в СУ, както и хоноруван преподавател в Пловдивския, Великотърновския университет и в Масариковия университет в Бърно. От 2000 г. досега Младенова е доцент по чешки език в СУ, от 2017 г. – доктор на филологическите науки. Трудно е да се изброят многобройните разработени и четени от нея лекционни курсове, ето само някои от тях: морфология, синтаксис и стилистика на чешкия език, семантика и лексикология на чешкия език, историческа граматика на чешкия език, история на чешкия книжовен език, чешка прагматика, историческо и съвременно състояние на книжовния чешки език, но също и старобългарски език, кирилометодиевистика, сравнителна граматика на славянските езици, славянска древност.

Многократно съм имала случай да се убедя, че доц. Младенова е изключително ерудиран, задълбочен и високо ценен и обичан от студентите си преподавател. Не зная дали може да се говори за създаване на школа в строгия смисъл на спуснатите от съответните инстанции изисквания, но кандидатката е повлияла на филологическата ориентация и е спечелила за науката не един и двама млади бохемисти. Под нейното ръководство защити докторат перспективният колега от ПУ „Паисий Хилендарски“ д-р Борислав Борисов (с тема „Особености на кодифицирането на българския и чешкия книжовен език през Възраждането“).

Представената за участие в конкурса биобиблиография на доц. Младенова е впечатляваща както със своя обем, така и с широкия спектър на научните ѝ интереси и филологическата ѝ ерудиция. Тъй като съм в малко по-особена позиция спрямо останалите оценители на тази продукция поради научната си специализация – чешка литература и славянски литератури, обща теория на превода и частни теории на превода (но и с дългогодишна практика като преподавател по практически чешки език и по някои теоретични граматически бохемистични дисциплини), – ще „обгледам“ научната продукция на М. Младенова (и) с акцентирание върху някои не строго езиковедски, но не по-малко ценни приноси.

Първата монография на доц. Младенова, „Кирило-методиева география и езикова история или Кирил и Методий, западните славяни и какво е (о)станало после“, поставя нестандартно към момента на издаването си за нашето езикознание Кирило-методиевото дело в широкия контекст на възникването на писменостите в западнославянския регион, проследява съдбата на старославянското богослужение и книжна традиция, като предлага свой интерпретационен ракурс към някои и до днес нерешени въпроси като реалното местонахождение на Великоморавия, гроба на Методий, съществуването или несъществуването на Кирило-методиева традиция в Полша и т. н.

„Чешка граматика с упражнения“ е публикация с практическа насоченост, но се явява първа (и, ако не се лъжа – единствена досега) по рода си публикация в България и в този смисъл – изпълнен дълг към българската университетска бохемистика. Ценното в граматиката е както това, че е написана специално за българи, така и съобразяването ѝ с възникналите след 1989 г. специфични трудности в усвояването от българите на някои граматически категории в чешки, особено категорията падеж.

Бих открила специално и едно от издадените от доц. Младенова учебни помагала – „*Čeština pro absolventy*“, – тъй като съм го ползвала години наред в преподавателската си практика. Освен че и досега няма еквивалент у нас, то

е много удачен и полезен подбор на текстове за превод и в двете посоки, снабден с ценни указания към студентите.

От описаните статии на кандидатката отново ми се иска да акцентирам върху тези от тях, които са малко встрани от основните вектори на научните ѝ занимания, затова пък свидетелстват за широкия ѝ спектър от интереси и, мисля, дават основание да се допусне, че доц. Младенова би могла да бъде също толкова успешен учен и в други филологически, а и не само, дисциплини. Така например публикации като 1, 8, 16, 26, са свидетелство за интересите ѝ във фолклористиката, други като 22, 38, 42, 54, 66, 75 имат общ (етно)културен характер, трети като 12, 44, 62 навлизат в полето на транслатологията, и т. н.

Към този пункт бих искала да добавя, че при многобройните ни съвместни участия в бохемистични и славистични конференции винаги съм се впечатлявала от свежите идеи на колегата, от научните ѝ находки, от нестандартния и атрактивен начин, по който представя дори по презумпция сух или прекалено сложен за неспециалисти в дадената сфера материал.

Тъй като фундаменталният труд на доц. Младенова „Семантика на притежателните глаголи в българския, чешкия и руския език“ е вече анализиран и защитен като дисертационен труд, аз ще се спра съвсем кратко на него. От библиографията се вижда ясно, че разработената там проблематика е буквално ос на научните дирения на кандидатката през десетилетията. Прецизната и защитена методика, вещото овладяване на диахронния аспект, премисленият и високо функционален подбор на ексцерпирания материал са сред най-ценните качества на труда. Историческият план илюстрира и обяснява причините за днешната асиметрия в реализациите на категорията в избраните три езика, представители на трите групи славянски езици. Любопитни са извлечените „микроядра“ в узуса на множеството глаголи, безспорна изследователска находка, която може да бъде доразвита в бъдеще. За мен беше особено интересна и приносна глава VI, „Непосесивни значения на глаголите от семантичното поле на притежанието“.

В описа на публикацията М. Младенова е посочена само като автор на част от забележителния академичен „Чешко-български речник“ в 2 тома, но в действителност тя продължи делото на проф. Иванчев като двигател на този проект и успя да го финализира въпреки многото съпътстващи, на пръв поглед дори непреодолими, трудности.

Бих искала непременно да изтъкна високите постижения на доц. Младенова в областта на художествения, и не само на художествения, превод. Като синхронен и консекутивен преводач тя се е изявявала в редица събития на най-високо държавно и международно равнище – всъщност държи безусловното първенство в устното превеждане от чешки език. Бисерът сред преводите ѝ на художествена литература е „Лабиринтът на света и раят на сърцето“ на Ян Амос Коменски – изключително труден за превод текст, изискващ дълбоки познания и за чешкия език, и за миогледа на човека от XVII век, проект – културно събитие, който можеше да бъде реализиран само и единствено от капацитет като доц. Младенова.

Препоръчителният обем на жанра „Становище“ позволява да се опише твърде малка част от всеотдаените активности на кандидатката. Но нейният всеотдаен труд и високи постижения в университетската научна и педагогическа дейност, международният ѝ авторитет, подкрепени с редица награди, изявите ѝ в областта на културата, заслугите ѝ за престижния облик на българската бохемистика и славистика са всеизвестни и са повече от достатъчно основание за мен да препоръчам напълно убедено на уважаемото научно жури да гласува единодушно в полза на заемането на академичната длъжност „професор“ от доц. д.ф.н. Маргарита Младенова, която тя всъщност е заслужила отдавна.

София, 10 ноември 2018 г.

Подпис:

/доц. д-р А. Пенчева/